

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-31>

CIRCULATION OF CIVILIAN FIREARMS IN UKRAINE: PROSPECTS FOR LEGISLATIVE REGULATION

ОБІГ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Kozlova Yu. S.

*PhD in Law,
Poltava Regional State (Military)
Administration*

Козлова Ю. С.

*доктор філософії в галузі права,
Полтавська обласна державна
(військова) адміністрація*

Kozlov S. S.

Scientific Institute of Public Law

Козлов С. С.

*науково-дослідний інститут
публічного права*

Законодавче закріплення обігу вогнепальної зброї – це фундамент, на якому має ґрунтуватись нормативно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики в указаній сфері. На жаль, вимушені констатувати, що сьогодні, незважаючи на активну законопроектну роботу, Верховною Радою України так і не було ухвалено єдиного законодавчого акту про обіг зброї, і всі суспільні відносини в цій сфері продовжують регулюватись виключно підзаконними нормативно-правовими актами, більшість з яких мають застарілий характер і фактично дублюють положення радянського законодавства. Це є основною причиною виникнення та існування численних прогалин і суперечностей, неоднозначного та неточного регулювання схожих чи подібних за своєю сутністю питань.

З більш як 20 законопроектів, які були внесені на розгляд до ВРУ починаючи з 1998 р., лише один було включено до порядку денного для розгляду у другому читанні. Мова йде про Проект Закону України «Про право на цивільну вогнепальну зброю» № 5708 (далі – Законопроект), розроблений І.П. Фрісом та іншими народними депутатами України.

Як випливає з пояснювальної записки до Законопроекту, його метою є посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що безпосередньо з цим пов'язані. Серед іншого, законопроектом пропонується визначити

поняття права власності на цивільну вогнепальну зброю; визначити загальні засади цивільного обігу (обороту) вогнепальної зброї та боєприпасів; визначити загальні засади здійснення права і виконання обов'язків власників цивільної вогнепальної зброї; передбачити обмеження щодо права на цивільну вогнепальну зброю та боєприпаси; прописати основи господарської діяльності у сфері обігу (обороту) цивільної вогнепальної зброї і боєприпасів тощо.

Аналізуючи задекларовані авторами цілі Законопроекту, можна відмітити, що його ухвалення має важливе суспільне значення, оскільки він, з одного боку, лібералізує обіг цивільної вогнепальної зброї, а з іншого, значно посилює відповідальність за її незаконне використання. Однак, на нашу думку, прийняття Законопроекту в запропонованому до другого читання вигляді (навіть враховуючи значну кількість внесених до нього поправок) видається дещо передчасним та поспішним.

По-перше, звертає на себе увагу зміна початкової назви Законопроекту: з Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю» на Закон «Про цивільний оборот вогнепальної зброї». Однак, незважаючи на такий позитивний крок, підготовлений до другого читання Законопроект так і не дає однозначного визначення та офіційного тлумачення поняття «цивільний оборот вогнепальної зброї». В ст. 1 Законопроекту міститься лише визначення такого поняття, як «обіг вогнепальної зброї», що є значно ширшим за змістом аніж поняття «цивільного обороту вогнепальної зброї». У зв'язку з цим, з метою унеможливлення неоднозначного тлумачення змісту майбутнього Закону, а також чіткого окреслення сфери дії його норм, в ст. 1 необхідно закріпити визначення такого терміну, як «цивільний оборот вогнепальної зброї». Але слід мати на увазі, що розробка подібної дефініції наразі є дуже складною та актуальною проблемою, над вирішенням якої працює багато теоретиків у галузі цивільного права і яким так і не вдалося досягнути єдності наукових поглядів на сутність і зміст «цивільного обороту» як однієї із фундаментальних категорій цивільного права.

По-друге, позитивно оцінюючи зміну назви Законопроекту, слід все ж таки відмітити половинчастий характер зазначеного підходу, який проявляється у тому, що назва Законопроекту є значно вужчою, за його фактичний зміст. Так, якщо уважно проаналізувати текст Законопроекту, підготовленого до другого читання, то слід звернути увагу на два моменти. Перший – це включення до Законопроекту норм, які не охоплюються поняттям «цивільний оборот» (наприклад, такий вид господарської діяльності, як виробництво вогнепальної зброї). Другий – це згадка в назві Законопроекту лише «вогнепальної зброї», тоді як

в більшості статей поряд із «вогнепальною зброєю» згадуються також «її частини», «бойові припаси до вогнепальної зброї та їх компоненти», «конструктивно схожі зі зброєю вироби». З огляду на це, виникає необхідність з одного боку, у внесенні змін до назви Законопроекту і включення до неї всіх об'єктів, на які поширюються його норми, а з іншого боку, виключення зі змісту Законопроекту всіх положень, які не є предметом його регулювання.

По-третє, узгодження між собою вимагають такі дефініції, як «обіг вогнепальної зброї» (п. 38 ч. 1 ст. 1 Законопроекту) та «облік вогнепальної зброї» (п. 39 ч. 1 ст. 1 Законопроекту). Так, в першому з них іде мова лише про вогнепальну зброю, а в другому – також і про «бойові припаси до неї, основні частини зброї, які мають ідентифікаційні номери, інші предмети, матеріали і речовини». Також, необхідно уточнити, які саме «інші предмети, матеріали і речовини» підлягають внесенню до Реєстру.

По-четверте, також слід звернути увагу, що в Законопроекті відсутні визначення таких понять, як «торгівля вогнепальною зброєю, основними частинами до вогнепальної зброї та бойовими припасами»; «володіння», «користування», «розпорядження» вогнепальною зброєю та бойовими припасами до неї; «загальний» та «спеціальний» обігу вогнепальної зброї, її основних частин та бойових припасів до неї, оскільки саме ці поняття охоплюються сферою регулювання даного Законопроекту, яка визначена в ст. 2.

Звісно, це далеко не повний перелік недоліків та прогалин Законопроекту, які так і не були усунуті до другого читання. Очевидно, що без чіткого та однозначного законодавчого визначення сфери дії Законопроекту, ефективна реалізація його основних положень буде неможливою. Відтак, питання законодавчого закріплення такого поняття, як «цивільний оборот вогнепальної зброї», а також визначення всіх складових такого обороту – це ті питання, які мають бути першочергово вирішені під час розгляду Законопроекту в другому читанні.